

Vergaderjaar 1990–1991

21 800 XI

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XI (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) voor het jaar 1991

Nr. 72

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 18 juni 1991

De vaste Commissie voor volkshuisvesting en ruimtelijke ordening¹ heeft op 14 maart 1991 mondeling overleg gevoerd met de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over het **Kadaster**. Het overleg vond plaats aan de hand van de brief van de commissie aan de staatssecretaris dd. 30 januari 1991 en het antwoord daarop van de staatssecretaris dd. 27 februari 1991 (kamerstuk 21 800, XI, nr. 55).

De commissie brengt van het gevoerde overleg als volgt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66) stelde vast dat de begroting 1991 van het Kadaster inmiddels is bijgesteld met f 30 miljoen, waarvan f 15 miljoen voor de opvang van eventueel verder tegenvallende ontvangsten. Uit het Informatieblad Kadaster van maart had zij echter begrepen dat er in feite een tekort van f 65 miljoen op de begroting was en dat daarom is gesnoeid in de (op den duur rendabele) investeringen die nodig zijn om de beleidsnota «Het Kadaster blijft bij de tijd» van augustus 1990 uit te voeren. Met het oog op de toekomstige bedrijfsvoering vond zij dat wel bedenkelijk. Daarnaast is bezuinigd op de vervaardiging en het bijhouden van de grootschalige basiskaart Nederland (GBKN). Dat kon zeker haar instemming niet hebben. Het gaat hier om een enigszins afgeleide activiteit van het Kadaster die gemakkelijk in de knel kan komen, omdat bezuinigingen daarop geen directe gevolgen hebben. Er zijn echter grote belangen gemoeid met de GBKN, zoals zij al bij de begrotingsbehandeling had uiteengezet. Bij die gelegenheid had zij dan ook verzocht de vervaardiging van de GBKN te versnellen, had zij ervoor gepleit de topografische activiteiten van alle rijksdiensten (bij voorbeeld die van Rijkswaterstaat en Defensie) in één organisatie samen te voegen en had zij gevraagd na te gaan of een wettelijke regeling nodig zou zijn om de produktspecificatie van de GBKN verplicht te stellen voor de topografische activiteiten van andere overheden en nutsbedrijven. In dat verband had zij ook een verzelfstandiging van het Kadaster in de vorm van een zelfstandig bestuursorgaan gesuggereerd, met een aanwijzingsbevoegdheid van de minister en een controlebaarheid daarop voor het

¹ Samenstelling:

Leden: Castricum (PvdA), voorzitter, Spieker (PvdA), Van Noord (CDA), Van Vlijmen (CDA), De Pree (PvdA), Schutte (GPV), Wolters (CDA), Lankhorst (Groen Links), ondervoorzitter, De Korte (VVD), Tommel (D66), Te Veldhuis (VVD), Jorritsma-Lebbink (VVD), Van Rey (VVD), Tegelaar-Boonacker (CDA), Swildens-Rozendaal (PvdA), Van de Camp (CDA), Koetje (CDA), Lonink (PvdA), Versnel-Schmitz (D66), Van Gijzel (PvdA), M. D. T. M. de Jong (CDA), M. M. van der Burg (PvdA) en A. de Jong (PvdA).
Plv. leden: Ruigrok-Verreijt (PvdA), J. H. van den Berg (PvdA), Boers-Wijnberg (CDA), Paulis (CDA), Quint-Maagdenberg (PvdA), J. T. van den Berg (SGP), De Graaf (CDA), Rosenmüller (Groen Links), Tuinstra (CDA), Ter Veer (D66), Van Erp (VVD), Korhals (VVD), De Kok (CDA), Verspaget (PvdA), Esselink (CDA), Reitsma (CDA), Netelenbos (PvdA), Wolffensperger (D66), Leerling (RPF), Vreugdenhil (CDA), Vos (PvdA) en Van der Vaart (PvdA).

parlement. Het Kadaster is inmiddels in het kader van de grote efficiency operatie voorgedragen als onderwerp van onderzoek, terwijl volgens het Informatieblad Kadaster de staatssecretaris ook bereid is hierbij een vorm van integratie van de geodetische activiteiten van de diverse rijksdiensten te betrekken. Is die bereidheid er inderdaad?

Het is niet eenvoudig om te voldoen aan de voorwaarde dat het Kadaster binnen de kostendekkendheid efficiënt moet functioneren en de continuïteit moet waarborgen, gezien de afhankelijkheid van de gang van zaken op de onroerend-goedmarkt. Het lijkt zeker nodig een soort schommelfonds te vormen, ten einde fluctuaties over de jaren heen op te kunnen vangen. Verder kan het Kadaster pas werkelijk efficiënt functioneren als de investeringen worden verricht die in de beleidsnota van augustus 1990 waren voorzien, maar juist daar is nu op gesnoeid. Is het voor het Kadaster wellicht mogelijk deze investeringen wel te doen (en daartoe geld op de kapitaalmarkt te lenen) als het eenmaal een zelfstandig bestuursorgaan is geworden?

Naar aanleiding van de concrete voornemens die in de brief van 27 februari worden genoemd, vroeg mevrouw Versnel of bij het opzetten van het genoemde samenwerkingsmodel ook de diverse rijksdiensten worden betrokken die zich met geodetische activiteiten bezig houden en of ook overleg met de Nederlandse Spoorwegen wordt gepleegd. Daarnaast wees zij erop dat gemeenten hun eigen grootschalige basiskaart vervaardigen en bijhouden. Uit een artikel in Geodesia van september 1990 had zij begrepen dat weliswaar pas 42% van het Nederlandse grondgebied is opgenomen in een grootschalige basiskaart (waarvan 20% in gemeentelijke kaarten), maar dat hiermee al wel 65% van de inwoners van Nederland wordt bestreken. Juist de grotere gemeenten zijn dus actief geweest op dit vlak. Volgens de auteur van het artikel in Geodesia is de gemeente ook de aangewezen organisatie voor beheer van topografische gegevens en voor het doorgeven van wijzigingen aan het Kadaster. Mevrouw Versnel meende dat daar inderdaad veel voor te zeggen valt, omdat de wijzigingen zich nu eenmaal binnen gemeenten voordoen en het bijhouden van gegevensbestanden in het algemeen zo dicht mogelijk bij de bron moet plaatsvinden. Met het oog hierop pleitte zij ervoor dat ook de gemeenten bij het verdere overleg worden betrokken, in een gelijkwaardige positie ten opzichte van het Kadaster.

Zij nam aan dat het bij het overleg met het ministerie van LNV over de verrekening van kosten gaat om de kosten van digitale verwerking van landinrichtingsprojecten in de GBKN. Overigens vindt dit overleg nog op ambtelijk niveau plaats. Wanneer valt dan een bestuurlijke beslissing te verwachten?

Met een grotere tariefsverhoging dan de normale prijsstijging had mevrouw Versnel in het algemeen moeite bij diensten die een monopolie hebben. Anderzijds kon zij hiermee wel instemmen, indien de kosten van de handelingen die voor het leveren van de dienst noodzakelijk zijn, correct worden doorberekend en inzichtelijk worden gemaakt. Daarnaast wees zij op het belang van een geografisch informatiesysteem op basis van de GBKN voor het milieubeheer. Met het oog hierop zag zij wel reden voor een bijdrage in de kosten vanuit de milieu-afdelingen van het ministerie. Ook andere ministeries hebben trouwens belang bij een dergelijk geografisch informatiesysteem, terwijl datzelfde geldt voor universiteiten. Indien deze potentiële gebruikers van dit belang kunnen worden overtuigd, is het waarschijnlijk ook mogelijk om tot een steviger financiële basis te komen.

Samenvattend onderschreef mevrouw Versnel de gedachte om het Kadaster om te vormen tot een zelfstandig bestuursorgaan. Zij wilde echter de verdere vervaardiging van de GBKN niet laten lijden onder de financiële problemen bij het Kadaster. Het lijkt overigens verstandig om

de vervaardiging van de GBKN op enige afstand van het Kadaster te zetten. Dan wordt het ook mogelijk alle betrokken partijen een gelijkwaardige positie te geven.

De heer **A. de Jong** (PvdA) citeerde eerst enige passages uit het «Ten geleide» van de hand van de hoofddirecteur van het Kadaster bij het jaarverslag over 1989, waarin deze schetst dat in dat jaar een aantal veranderingsprocessen in grote lijnen zijn beslag heeft gekregen, met vaak onaangename kanten voor de medewerkers, maar ook aangeeft dat de komende jaren met vertrouwen tegemoet kunnen worden gezien, omdat in die jaren alle aandacht zal kunnen worden gericht op verbetering, vernieuwing en uitbreiding van de diensten van het Kadaster. Mede met het oog hierop stelde de heer De Jong zich voor het voorgenomen verzelfstandigingsproces van het Kadaster nauwgezet te blijven volgen, om te kunnen beoordelen of de doeleinden van de verzelfstandiging in voldoende mate worden gehaald, zowel op financieel als op inhoudelijk vlak. Dan is het wel nodig dat deze doeleinden ook bekend zijn. Aan de hand van welke criteria zal te zijner tijd worden beoordeeld of het proces van verzelfstandiging geslaagd kan worden genoemd? In het Informatieblad Kadaster is daar recent wel iets over gezegd, maar de heer De Jong meende dat hij niet volledig behoorde af te gaan op mededelingen in een dergelijk intern blad. Hij vroeg dan ook wat de precieze aard en omvang van de voorgenomen bezuinigingen is.

In dit verband had hij al enige maanden geleden begrepen dat het Kadaster door het ministerie van VROM is voorgedragen als onderwerp van onderzoek in het kader van de grote efficiency operatie. Eén van de doeleinden van deze operatie is het bereiken van omvangrijke bezuinigingen. Hem leek het echter onwaarschijnlijk dat de verzelfstandiging van het Kadaster, zeker op korte termijn, veel geld zal opleveren. Welke randvoorwaarden hanteert de staatssecretaris dan bij het onderzoek van het Kadaster in het kader van de grote efficiency operatie? Zijn er al indicaties over de hoogte van de «bruidsschat» die vanuit het ministerie zou moeten worden meegegeven aan een verzelfstandigd Kadaster? Het Kadaster heeft tot nu toe, als rijksdienst, uiteraard geen enkele reserve kunnen opbouwen, terwijl deze na verzelfstandiging wel noodzakelijk is.

Verder kon hij zich voorstellen dat voor de GBKN wordt gedacht aan een vorm van public private partnership, maar hij betwijfelde of op dit moment een andere partij daartoe bereid zou zijn. Bovendien zag hij niet goed in welke bezwaren er zouden kunnen zijn tegen diepte-investeringen die erop zijn gericht een zodanig product te vervaardigen dat het tegen een behoorlijke prijs kan worden verkocht. In dat geval zijn deze investeringen immers (zeker gedeeltelijk) rendabel. Waar kan nu op worden gerekend, als voorlopig niet kan worden gekomen tot een vorm van public private partnership?

Het Kadaster is in de kern een dienstverlenende organisatie en heeft op dit moment een monopoliepositie. Zodra het Kadaster verzelfstandigd is en commercieel gaat opereren, zal het echter zeker niet zonder meer zelf kunnen bepalen welke tarieven voor zijn diverse diensten in rekening worden gebracht. De meeste diensten zijn immers openbare diensten en daarom zullen kabinet en parlement toch een vinger in de pap willen blijven houden waar het gaat om de taken, het niveau van de dienstverlening en de tarieven. Hoe denkt de staatssecretaris in dit spanningsveld te gaan opereren?

Ten slotte had de heer De Jong begrepen dat het ondernemingsplan al over enige maanden gereed zal zijn. Hoe en wanneer zal het overleg hierover met de Kamer plaatsvinden?

De heer **J. T. van den Berg** (SGP) stelde het op prijs vandaag te kunnen spreken over een in zijn ogen zeer belangrijke dienst (het

Kadaster) die ten onrechte meestal weinig politieke belangstelling geniet. Helaas vormen berichten over problemen bij het Kadaster de aanleiding tot deze discussie. Zelfs hebben deze financiële en organisatorische redenen ertoe geleid dat de hoofddirecteur van het Kadaster zijn functie heeft opgegeven. Kan de staatssecretaris daar wellicht iets meer over zeggen? De heer Van den Berg had de indruk dat de afgelopen jaren te veel veranderingen bij het Kadaster aan de orde zijn gekomen: ingrijpende reorganisaties als gevolg van automatisering, plannen tot verzelfstandiging en een afslanking op vrij grote schaal. Het is niet verwonderlijk dat dit tot spanningen in deze dienst heeft geleid. Hij was daar bezorgd over, juist omdat hij een goed functionerend Kadaster van essentiële betekenis achtte voor het maatschappelijk leven en een aantal overheidsdiensten. Het Kadaster behoort de spil te zijn in de informatievoorziening over onroerend goed.

Hij sloot zich aan bij de reeds gestelde vragen over financiële aspecten en over het ondernemingsplan dat een aangepast bedrijfsbeleid voor de komende vijf jaar moet formuleren, uitgaande van kostendekkend en efficiënt functioneren. Hij nam aan dat kostendekkend werken ook financiële gevolgen zal hebben voor andere overheidsdiensten. Daarbij herinnerde hij eraan bij de discussie over de Waterschapswet te hebben gesproken over een mogelijke rol van het Kadaster bij de door de waterschappen op te zetten pachtersregistratie. Die rol kan in gevaar komen indien te hoge tarieven voor de dienstverlening vanwege het Kadaster in rekening worden gebracht.

Daarnaast vroeg hij opnieuw aandacht voor de op bepaalde punten nog steeds bestaande achterstanden bij het Kadaster, zoals bij de aktenposten. Aan het inlopen van die achterstanden werd tot nu toe gewerkt door inschakeling van extern personeel, in het bijzonder uitzendkrachten, maar volgens persberichten wordt in verband met de financiële problemen geen gebruik meer gemaakt van uitzendkrachten. Betekent dit dat de achterstanden niet meer verder worden ingelopen en misschien zelfs weer zullen oplopen?

Een verdere verzelfstandiging van het Kadaster achtte hij op zichzelf denkbaar, maar wel zou dat opnieuw een ingrijpende reorganisatie betekenen, met waarschijnlijk opnieuw belangrijke consequenties voor het personeel. Hij zou nadere informatie hierover op prijs stellen.

De heer **Van Noord** (CDA) wees erop dat al eerder is gesproken over reorganisaties van het Kadaster. In hoeverre past het op te stellen ondernemingsplan in dat kader? Kostendekkend en efficiënt werken en toepassing van het profijtbeginsel zijn altijd al doelstellingen geweest en vormen dus geen nieuwe punten. Hoe kunnen dan toch de nu gerezen financiële problemen worden weggenomen, afgezien van de mogelijkheid van een ingrijpende sanering, inclusief het afstoten van taken en het sterk vereenvoudigen van werkmethoden?

Het was hem opgevallen dat in de brief van 27 februari alleen wordt gesproken over samenwerking met marktpartijen bij de verdere vervaardiging van de GBKN, niet over het beheer van deze kaart. Hij was het er overigens mee eens dat vervaardiging en beheer kennelijk als afzonderlijke zaken worden gezien. Merkwaardig vond hij dat verder alleen de nutsbedrijven worden genoemd als belangrijke afnemers van de GBKN, niet de gemeenten en de waterschappen. Het leek hem verstandig indien met de VNG wordt gesproken over mogelijkheden van stroomlijning bij het Kadaster, om te bereiken dat gemeenten bereid zijn deel te nemen aan samenwerkingsvormen.

Hij vroeg een nadere toelichting op het overleg met het ministerie van LNV. Ook hij had de indruk dat het hier om landinrichtingsprojecten gaat, maar op de begroting van VROM staat al sinds vele jaren een post voor dergelijke projecten. Is er dan wel grond voor een verrekening van kosten

met het ministerie van LNV? Daarnaast vroeg hij in dit verband wat de omvang van die kosten is en of het overleg ook gaat over de omvang van de dienstverlening door het Kadaster. Indien het inderdaad de bedoeling is, mede in het kader van de verzelfstandiging, om tot verrekening van alle kosten te komen, bestaat het risico dat voortaan bedrijven als de Grontmij worden ingeschakeld voor de uitvoering van taken die tot nu toe worden verzorgd door het Kadaster.

Ten slotte vroeg de heer Van Noord wat de uitwerking zal zijn van het achterwege laten van investeringen ten behoeve van de automatisering. Dit kan zelfs betekenen, zo meende hij, dat het Kadaster in de toekomst duurder zal moeten gaan werken. Of betreft het investeringen die zonder negatieve consequenties enige jaren kunnen worden uitgesteld?

De heer **Van Reij** (VVD) stelde vast dat het Kadaster uiterst conjunctuur-gevoelig is. Zodra er berichten komen dat de aftrek van hypotheekrente ter discussie zou moeten worden gesteld, heeft dat zijn weerslag op het Kadaster. Er vallen daarom nauwelijks realistische prognoses te maken. Ook de discussie over het huurwaardeforfait zal weer gevolgen hebben voor het Kadaster.

Met bezuinigingen op kaartconversie en op het vervaardigen en bijhouden van de GBKN wordt, zo meende hij, het paard achter de wagen gespannen. Later moet de ontstane achterstand toch weer worden ingehaald, en dan tegen hogere kosten. Hij zou liever zien dat meer aandacht wordt gegeven aan mogelijkheden van inkomstenverhoging. Betekent deze bezuiniging overigens inderdaad dat de huidige verouderde kadastrale kaarten voorlopig niet meer worden vervangen?

Ook de heer Van Reij had de gemeenten gemist bij de passage in de brief over gesprekken met marktpartijen inzake de GBKN. Verder was hij zeer benieuwd naar het verloop van de gesprekken met het ministerie van LNV. Hij had begrepen dat de ondersteunende activiteiten van het Kadaster bij landinrichtingsprojecten absoluut niet kostendekkend zijn. Hij drong er dan ook op aan de gesprekken met het ministerie van LNV zo snel mogelijk op bestuurlijk niveau te brengen, want juist hier ligt een reële mogelijkheid tot vergroting van inkomsten, waardoor bepaalde bezuinigingen achterwege zouden kunnen blijven.

Ten slotte leek het hem verstandig, juist omdat het Kadaster zo conjunctuur-gevoelig is en in feite dus geen realistische prognoses te maken zijn, om hogere tarieven voorshands alleen voor het jaar 1992 te laten gelden.

Antwoord van de staatssecretaris

De **staatssecretaris** meende dat bij het Kadaster vooral drie elementen van belang zijn: de conjunctuur-gevoeligheid, de voortgang van de GBKN en de nieuwe structuur van het Kadaster. Daarbij antwoordde hij bevestigend op de vraag of het binnenkort te verschijnen ondernemingsplan past in de beleidslijn die al een aantal jaren ter zake van het Kadaster geldt. In de jaren tachtig is een zekere verzelfstandiging doorgevoerd door zoveel mogelijk kostendekkend (en dus meer bedrijfsmatig) te gaan werken. In de jaren daarna is deze bedrijfsmatige benadering verder versterkt en toegepast, ook in die zin dat de laatste jaren het Kadaster in beginsel buiten bezuinigingsoperaties is gehouden.

De conjunctuur-gevoeligheid heeft te maken met een groei of een daling van de onroerend-goedmarkt, waarbij het vooral om koop en verkoop van woningen gaat, met directe gevolgen voor de inkomsten van het Kadaster. Die markt is sterk afhankelijk van economische ontwikkelingen en de ontwikkeling van de rente, maar ook van de verwachtingen die burgers daarover hebben, hetgeen mede samenhangt met het regeringsbeleid. Met het oog hierop is de gedachte van reservevorming

(een soort schommelfonds) naar voren gekomen, waar de bewindsman zich op zichzelf in kon vinden. Hij was dan ook bereid de mogelijkheden van reservevorming in het kader van de verzelfstandiging nader onder de loep te nemen. De directie van het Kadaster is al enigszins hierop vooruit gelopen door in de bijgestelde begroting 1991 een bedrag van f 15 miljoen te reserveren voor de opvang van eventueel verder tegenvallende ontvangsten, maar daarmee wordt nog wel binnen het kader van één begrotingsjaar gebleven en bij een schommelfonds zou dat kader moeten worden losgelaten.

Ook de staatssecretaris vond een adequate vastgoedinformatie, te leveren door een goed functionerend Kadaster, wezenlijk in de huidige samenleving. In dat kader wordt al een aantal jaren gewerkt aan de vervaardiging van de GBKN. Op dit moment is het Kadaster nog steeds de opdrachtgever en de belangrijkste uitvoerder van dit werk (zij het dat ook werkzaamheden zijn uitbesteed), met daartegenover een aantal (potentiële) klanten met uiteenlopende wensen over het kwaliteitsniveau van de GBKN, het tempo van vervaardiging ervan en de te leveren financiële bijdrage. Daarom zou, ook als zich geen conjuncturele en structurele financiële problemen bij het Kadaster zouden hebben voorgedaan, het GBKN-project in ieder geval afzonderlijk aan de orde zijn gekomen. Overigens is door die financiële problemen de noodzaak om dit project nader in beschouwing te nemen, alleen maar groter geworden, want als blijvend prioriteit wordt gegeven aan de vervaardiging van de GBKN, heeft dat uiteraard gevolgen voor het inhalen van achterstanden op andere terreinen.

In dit verband is nu in het bijzonder de vraag aan de orde gekomen of het Kadaster opdrachtgever en belangrijkste uitvoerder van het werk moet blijven, waarmee het Kadaster ook de volledige verantwoordelijkheid draagt, dan wel of andere partijen mede verantwoordelijkheid zouden moeten gaan dragen en dus ook medezeggenschap zouden moeten krijgen over het kwaliteitsniveau, het tempo van vervaardiging en de financiële aspecten. Daarbij is overwogen dat het Kadaster in twee hoedanigheden bij het GBKN-project is betrokken: enerzijds als opdrachtgever/hoofduitvoerder, anderzijds als klant. Het lijkt in ieder geval verstandig die beide hoedanigheden strikt te scheiden. Onderzocht wordt dan ook nu of tot samenwerking met andere partijen kan worden gekomen, in de vorm van een partnership (waarbij aan de oprichting van een besloten vennootschap kan worden gedacht) waarbij de partners, inclusief het Kadaster, de rol van opdrachtgever/hoofduitvoerder op zich gaan nemen en tot afspraken komen over kwaliteitsniveau, tempo van vervaardiging en de kosten ervan. Daarbij benadrukte de staatssecretaris dat bij de belangrijkste afnemers van de GBKN zeker ook aan gemeenten en waterschappen wordt gedacht. Er is inmiddels een adviesbureau ingeschakeld dat bij partijen zal nagaan of er inderdaad mogelijkheden zijn voor een partnership. Hiermee zal spoed worden gemaakt. Hijzelf was over de uitslag van dit onderzoek optimistisch gestemd en verwachtte dat het tot zo'n partnership zal kunnen komen. Overigens zal ook het beheer van de GBKN onderwerp van gesprek met de andere partijen zijn.

Ondanks de conjuncturele problemen en de vragen inzake de GBKN was de staatssecretaris van oordeel (daarin gesteund door de directie van het Kadaster) dat de beleidslijn van kostendekkend werken, ingezet in de jaren tachtig, en van omvorming van het Kadaster tot een zelfstandig bestuursorgaan dient te worden voortgezet. Dit vindt ook plaats. In goed overleg met de leiding van het Kadaster is nu de marsroute uitgezet van een structurele aanpak die alle thans in discussie zijnde aspecten zal omvatten. Daartoe wordt nu het ondernemingsplan opgesteld dat naar verwachting in de loop van juni a.s. door de leiding van het Kadaster aan het ministerie zal kunnen worden aangeboden.

Nadat de diverse betrokken afdelingen van het ministerie zich erover hebben gebogen, zal de Kamer op een geëigend moment worden geïnformeerd, uiterlijk in de memorie van toelichting bij de begroting 1992, maar zo mogelijk al eerder, bij afzonderlijke brief.

In de lopende begroting (die voor 1991) gaat het om een tekort van f 30 miljoen, maar dit tekort is enigszins geflatteerd door een toevallige bate in 1991. Naar verwachting zal het structurele tekort in de komende jaren op ongeveer f 40 miljoen liggen.

De begroting zou een tekort van f 65 miljoen hebben vertoond als alle bij het Kadaster levende wensen erin waren opgenomen. Bij de eerste doorlichting van de concept-begroting, waarbij alle wensen op hun urgentie zijn bezien, is dit tekort teruggebracht tot het bedrag van f 30 miljoen voor 1991 en voor de jaren daarna structureel tot f 40 miljoen. De staatssecretaris leek het niet nodig nu al te gaan werken aan een wettelijke regeling om bij voorbeeld de produktspecificatie van de GBKN verplicht te stellen. Hij wilde daarvoor eerst de uitkomst van de gesprekken met marktpartijen over de GBKN afwachten. Het leek hem op zichzelf denkbaar dat een zodanig samenwerkingsorgaan uit de bus komt dat aanpassing van de wetgeving op dit stuk nodig is. In het geval de gesprekken niet tot resultaat leiden, leek het hem verstandig om de mogelijkheid van een wettelijke regeling zoals bedoeld door mevrouw Versnel, opnieuw onder ogen te zien.

In de brief aan de Kamer over de tussenbalans is een aantal thema's genoemd dat nog nader moet worden ingevuld, waaronder de efficiency van de rijksdienst. In dat kader zal zeker ook over de muren van ministeries heen moeten worden gekeken en moeten worden onderzocht of door samenwerking of integratie van activiteiten van diverse rijksdiensten een beter resultaat kan worden bereikt, met gelijke of met minder middelen. De staatssecretaris ging er zonder meer van uit dat op die manier ook de activiteiten van het Kadaster nader worden bezien.

Continuïteit en betrouwbaarheid achtte hij kernbegrippen voor een overheidsdienst in het algemeen, maar zeker voor een dienst die zich marktconform wil opstellen, zoals geldt voor het Kadaster. Verder antwoordde hij bevestigend op de vraag of een zelfstandig bestuursorgaan meer vrijheid van handelen heeft dan een rijksdienst, waar het gaat om het plegen van reserveringen en het aantrekken van leningen.

Over de tarieven zullen in het proces van verzelfstandiging van het Kadaster duidelijke en toetsbare afspraken moeten worden gemaakt. Omdat hiervoor de wetgeving gewijzigd zal moeten worden, zal ook de Kamer daarbij worden betrokken. Het politieke bestuur zal in dezen, zij het op afstand, toch het laatste woord moeten kunnen spreken, omdat dit bestuur uiteindelijk verantwoordelijk is voor een juiste verhouding tussen kwaliteit, dienstverlening en prijsstelling.

De staatssecretaris kon niet overzien of er een reden zou zijn voor een bijdrage in de kosten van de vervaardiging van de GBKN vanuit de milieusector van het ministerie. Hij nam aan, omdat tot nu toe een dergelijke bijdrage niet is gegeven, dat die reden er niet is, maar hij zegde toe dit punt binnen het ministerie aan de orde te stellen en de Kamer daarover te berichten.

Voor zover hem bekend was, is niet een bepaald bedrag vastgelegd dat de verzelfstandiging van het Kadaster in het kader van de grote efficiency operatie zou dienen op te leveren. In ieder geval zal deze verzelfstandiging op korte termijn eerder geld kosten dan opleveren; pas in latere jaren kunnen baten worden verwacht. Dat neemt niet weg dat een dergelijke verzelfstandiging dan nog wel degelijk een bijdrage aan de grote efficiency operatie kan leveren. Overigens herinnerde hij eraan dat de wens tot verzelfstandiging van het Kadaster al bestond vóórdat van de grote efficiency operatie sprake was.

In reactie op de vraag om meer informatie over de redenen die de

hoofddirecteur van het Kadaster ertoe hebben gebracht zijn functie op te geven, zei de bewindsman dat in het najaar van 1990 de inmiddels ontstane conjuncturele en structurele financiële problemen en de verdere vervaardiging van de GBKN diepgaand met de leiding van het Kadaster zijn besproken. Er is toen voor gekozen de kostendekkendheid te handhaven. Als gevolg daarvan zijn de activiteiten in gang gezet die hij reeds aan het begin van zijn beantwoording had geschetst. Theoretisch waren er ook andere mogelijkheden dan handhaving van de kostendekkendheid, maar gezien de omvang van het structurele tekort (ongeveer f 40 miljoen) en de totale financiële problematiek van de rijksoverheid had hij daar niet voor gekozen. De hoofddirecteur heeft vervolgens bij brief van eind december 1990 erop gewezen dat oplossing van de gerezen problemen van financiële aard noodzakelijk is om een goed functioneren van het Kadaster in de toekomst veilig te stellen, dat de daarvoor te verrichten inspanningen hoogstwaarschijnlijk temporisering van een aantal beleidsvoornemens zullen inhouden en dat hij zich zelf niet de meest geschikte persoon acht om aan dat alles leiding te geven. De ambtelijke en politieke leiding van het ministerie hebben die beslissing gerespecteerd en gedaan hetgeen een goed werkgever betaamt. Inmiddels is overigens al een opvolger voor de heer Remijnse benoemd.

Verleden jaar is de achterstand bij de aktenposten met circa 8000 akten ingelopen; er zijn 118 000 nieuwe akten binnengekomen en 126 000 verwerkt. Het is de bedoeling in 1991 de achterstand verder in te lopen, met ongeveer 10 000 akten. Het schema waarover de Kamer indertijd is geïnformeerd, wordt derhalve nog steeds aangehouden.

Ook de bewindsman meende dat aan de personele aspecten (naast de financiële en de bedrijfsorganisatorische) veel aandacht zal moeten worden gegeven. Ten aanzien van al deze drie soorten aspecten zal grote zorgvuldigheid moeten worden betracht. Hij herinnerde in dit verband aan de kadasterdag in juni jl. waar het gehele personeel aanwezig was en waar is gediscussieerd aan de hand van thema's die door het personeel zelf naar voren waren gebracht. Daarbij is gebleken dat delen van het Kadaster onder een zeer grote werkdruk staan, terwijl personeel op andere afdelingen wegens gebrek aan werk met stress-verschijnselen kampt. Deze situatie is uiteraard niet verantwoord en er zal op een zorgvuldige wijze op moeten worden ingespeeld door de leiding.

Bij de kritische bezinning op de ramingen voor 1991 en volgende jaren is ook aandacht gegeven aan de wettelijke taak van het Kadaster bij landinrichtingsprojecten, mede in het kader van het kostendekkend werken. Bij nadere beschouwing is gebleken dat het op de begroting voor deze werkzaamheden ten behoeve van landinrichtingsprojecten opgenomen bedrag van f 33 miljoen niet voldoende is om de feitelijke werkzaamheden op dit vlak te dekken. Op dit punt is er een «gat» van ongeveer f 10 miljoen. Met het oog hierop is ambtelijk overleg met het ministerie van LNV geopend dat, zo is de bedoeling, in de loop van 1991 bestuurlijk wordt afgerond. Het overleg vindt overigens niet uitsluitend plaats over de verrekening van de feitelijke kosten, maar ook over de omvang van de dienstverlening.

De bewindsman beaamde dat het op zichzelf mogelijk is dat het Kadaster in de toekomst duurder uit is door het nu achterwege laten van investeringen voor automatisering. Mede daarom achtte hij het verstandig zo spoedig mogelijk te komen tot verdere verzelfstandiging, omdat dan reservevorming kan plaatsvinden.

Ten slotte wees hij er met nadruk op dat in de brief van 27 februari grotere tariefsverhogingen «niet uitgesloten» zijn genoemd. In het ondernemingsplan zal daar aandacht aan worden gegeven, waarna de Kamer

erover wordt geïnformeerd, uiterlijk in de memorie van toelichting bij de begroting 1992.

Discussie in tweede termijn

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66) was het eens met de in het najaar van 1990 genomen beslissing om de kostendekkendheid bij de gebruikelijke werkzaamheden van het Kadaster (dus los van de vervaardiging van de GBKN) te handhaven. Alleen dan immers is het mogelijk tot verdere verzelfstandiging te komen. Verder drong zij erop aan dat overeenstemming over de kostenverrekening met het ministerie van LNV wordt bereikt vóór de behandeling van de begroting 1992.

Ook de heer **A. de Jong** (PvdA) was de mening toegedaan dat de kernactiviteiten van het Kadaster kostendekkend moeten worden uitgevoerd. Daarnaast vroeg hij op welke termijn de bewindsman de gesprekken met andere partijen over de GBKN denkt af te ronden. Ten slotte zou hij graag zien dat de informatie over het ondernemingsplan de Kamer spoedig bereikt, zo mogelijk eerder dan pas in de memorie van toelichting. Wellicht kunnen de diverse betrokken afdelingen van het ministerie zich al in een eerder stadium buigen over het ondernemingsplan, op een moment dus dat het nog niet helemaal definitief is vastgesteld.

De heer **J. T. van den Berg** (SGP) kon in principe instemmen met kostendekkend werken door het Kadaster, maar wees er wel op dat de waterschappen nu al moeite hebben met de in hun ogen hoge tarieven die het Kadaster in rekening brengt. Bij een nog verdere tariefstijging zal dit alleen maar verergeren en zullen de waterschappen eigen wegen gaan zoeken zonder inschakeling van het Kadaster, bij voorbeeld voor de op te zetten pachtersregistratie. Verder ging hij ervan uit dat ook ten aanzien van personele aspecten meer zicht zal worden geboden in het komende ondernemingsplan.

De heer **Van Noord** (CDA) herinnerde eraan dat indertijd een wetsvoorstel leidingenbeheersregistratie bij de Kamer is ingediend, dat echter later weer is ingetrokken. Hij vroeg zich af of de huidige problemen van het Kadaster er ook zouden zijn geweest als dit wetsvoorstel indertijd wel tot wet zou zijn verheven. Daarnaast leek het hem verstandig om onder de marktpartijen die te maken hebben met de GBKN, ook het KLIC te rekenen.

De heer **Van Reij** (VVD) sloot zich aan bij de wens om spoedig overeenstemming te bereiken over de verrekening van kosten met het ministerie van LNV.

De **staatssecretaris** stelde zich voor het overleg op ambtelijk en zo nodig bestuurlijk niveau met het ministerie van LNV in ieder geval af te ronden vóórdat de begroting 1992 aan de Kamer wordt gezonden, dus uiterlijk in augustus.

Hij herinnerde eraan in eerste termijn al te hebben gezegd de Kamer zo spoedig mogelijk te zullen informeren over het ondernemingsplan, eventueel bij afzonderlijke brief, maar uiterlijk in de memorie van toelichting bij de begroting 1992. In het ondernemingsplan zal inderdaad ook aandacht aan personele aspecten worden gegeven.

Verder ging hij ervan uit dat in de loop van 1991 de gesprekken met andere partijen over de GBKN kunnen worden afgerond. Hij was daarbij wel afhankelijk van die andere partijen, maar er zal spoed worden betracht.

Voor massale gegevensverschaffing worden al lagere tarieven door het Kadaster gehanteerd dan voor individuele. Daarnaast zijn indertijd, toen de kostendekkendheid voor het Kadaster werd ingevoerd, de andere overheden (waaronder de waterschappen) al gecompenseerd voor de uitkostendekkendheid voor hen voortvloeiende lasten. Voorts zijn op dit moment drie experimenten gaande, waaronder één bij het Kadaster, om na te gaan welke organisatie het beste geschikt is om de pachtersregistratie voor haar rekening te nemen.

Ten slotte zei de bewindsman dat, voor zover hij wist, indertijd nog wel een memorie van antwoord is uitgebracht over het wetsvoorstel leidingenbeheersregistratie. Vervolgens echter is het wetsvoorstel ingetrokken. Hij had de indruk dat het voor de huidige problemen bij het Kadaster niet uitmaakt of dit wetsvoorstel al dan niet tot wet zou zijn verheven.

De voorzitter van de commissie,
Castricum

De griffier van de commissie,
Hordijk